

GAZETA LWOWSKA.

W Poniedziałek

N^{ro}. 57.

1826.

WIADOMOŚCI KRAIOWE.

— Ze Lwowa. —

Dominia Biła niżna i Ptaszkowa w Cyrkule Sandeckim położone oświadczyły się dobrowolnie, że do budowy drugiego głównego gościnnca komercyjalnego po 30 pni drzewa budownego, a wprawdzie Dominium Biła niżna z wyrąbaniem i przywozem dostawia.

W równymże czasie oświadczyła się gmina Ptaszkowy, że ofiarowane przez iey Dominium 30 pni ściąć i na miejsce budowy dostawić chce.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Wielka Brytania i Irlandya.

Katolicy Irlandcy podali w d. 28. Kwietnia do obiedwóch Izbach Parlamentu prośby, w których użalają się, że artykuły ugody Liberickiey zostały naruszone, i żądają odzyskania praw swoich. Jedna z tych prośb podana w Izbie Niższej przez P. Spring-Rice zawierała czterdzieści tysięcy podpisów. P. Rice odpowiadając na uwagi wielu Członków zaprzeczających, aby ugoda ta kiedyś miała być naruszoną, zobowiązał się dowieść, że dziewięć artykuł teyże ugody zaręcza prawa rzymskim Katolikom Irlandyi. Izba nakazała wydrukować petycją przez P. Rice podaną.

W d. 29. Kwietnia miały wsiąść woyska na okręty, i udać się kanałem Paddington do obwodów zaburzonych.

Podług doniesien z Manchesteru do d. 28. liczone tam już 3000 warstatów parowych, które w różnych miejscach miały być zniszczone. Skupiania się buntowników przez wielką liczbę i szybkość z jaką się tworzyły coraz bardziej stawały się groźnemi i niebezpiecznemi. W obwodzie 40 mil około Manchesteru iest skupiona ludność; wszystkie wsie przepelnione są robotnikami; parafia Blackburn liczy 146,000 mieszkańców, parafia Bolton 50,000, Oldham 52,000, Buly 34,000, Rochdale 47,000; Ashtor 30,000. Wszystkie te miejsca położone są 16 do 23 mil ku wschodowi i północy Manchesteru, ku południowi iest Stockport mające 45,000 mieszkańców, iakoteż Maellesfield. Przy takiej ludności trudno, aby woysko, iezli niedość liczne, zapobiegło skupianiu się lub takowe rozproszyć mogło.

Podług wiadomości z Londynu z d. 1. Maia spokojność w Manchesterze została cokolwiek przywróconą zaś w Blackburn ieszcze były rozruchy. Gazety napełnione są pojedynczemi wypadkami w Lancashire.

Do Sekretaryjatu Stana Spraw Zewnętrznych przybyła Deputacyja z Manchesteru dla zdania sprawy z tamecznego rzeczy położenia. Wszystkie czynności są Manchesterze zatamowane. Piechota przeznaczona do obwodów rękodzielnianych płynie po większej części kanałami. Po wielu miejscach, w samym nawet Dublinie otworzono składki na wsparcie robotników fabrycznych.

Dokończenie wyimku z obrad nad ustawami zbożowemi na posiedzeniu z d. 18. z. m., przerwanego w przeszłym numerze gazety naszey: Po usprawiedliwieniu się P. Huskisona zabrakł głos P. Curwen za właścicielami gruntów, którzy bronią rolnictwa nie z własnych pożytków; gdyby tak było wstydziliby się wyrzec słowa na ich korzyść. P. Wodehouse żartował sobie z czyniącego wniosek, który od lat trzech grozi Anglii głodem. Pośród wrzawy, powstał Sir Francis Burdett, i rzekł, że ten ważny przedmiot uważać należy z wyższego stanowiska; nietylko klasa rolnicza lub bogaci posiadacze gruntowi, lecz cała Anglii ma w tym interes. Własnie dla tego iest za wnioskiem, ponieważ nie sądzi, aby pociągnął za sobą skutki przez wnoszącego przepowiadane. Dobro kraiu, rzekł dalej zależy na tym, kiedy mniejsza ręk liczbą, wydaie większą ilość płodów ziemi. Na tym założy potęgą i pomysłność Anglii, że tylko trzecia część iey ludności tyle reprodukuje zboża, gdy inni potrzebują do tego dwóch trzecich części. Żaden kraj na ziemi nie wyrówna w tey mierze naszemu, gdzie 4 miliony trudni się uprawą roli, 6 milionów rękodzielniami a 2 miliony zajętych iest rzeczami uczonejmi i sztukami. We Francyi między 30 mil. ludzi iest 24 mil. rolników. Nappierwey przyczyną iest tego rozkwatkowanie grantów, tak, że właściciele onych prawie tyle reprodukują co i zużywają. Przyczyna, że tyle mamy bogatych fabrykantów, pochodzi iedynie z tąd; iż wprawdzie co do liczby mała klasa rolników tyle iednakże reprodukuie, ile rękodzielnicy za swoje towary mieć mogą. Z tey zamiany wyrobów za płody ziemi wypływa cała nasza pomysłność. Smieszna iest rze-

czą słyszeć, gdy w jednym czasie nazywają jedną klasę bogatą a drugą ubogą. Fabrykant tylko w tedy bogaty; gdy na swoją zbytnią ilość towarów znajduje obfity targ ziemiopłodami, tak też rolnik tylko jest bogatym, gdy na swoją zbyteczną ilość produktów napotyka bogactwo rękodziel. Tani chleb, znaczy drogie wyroby rękodzielnicze. Niepodobna, aby te oboje drogie lub oboje tanie były. W takim samym stosunku jest kupiec do fabrykanta. Błędem jest powiedzieć, że rolnictwo, fabryki, lub handel kwitnie, jeżeli nie kwitnie wszystko razem. Niechaj się Panowie raz zastanowią, iak to w innych krajach wynagradzają klasę nie reprodukującą, — używam tego wyrazu bez wszelkiego nienawinnego znaczenia, albowiem daleki jestem od tego, aby klasy umiędzonych, będące ozdobą i chwałą tow. rzystwa niepożytecznymi nazywać; — a iak daleko więcej ludzie ci w Anglii niżli gdzie inni są szanowanymi (Oklaski). Niektórym krajom, n. p. Francyi, dogodną byłoby rzecz, gdyby miała o trzecią część mniej ludności. Lecz tam panuje ten nieszczęsny systemat rozdrabiac nieskończenie własność gruntową. W wielkiem Państwie muszą być wielcy właściciele gruntów. Przekonany jestem, że ustawy zbożowe zaszkodziły sprawie właścicieli gruntowych. Nie idzie tu o cenę chleba, chociażby fabrykant zawsze pragnął taniości onegoż, bo, jeżeli będzie za nadto tani, nie dostanie pieniędzy za swoje towary. Kiedy wszystkie klasy mieszkańców uszarżają się na wysoką cenę zboża, tedy jestto jedynie wyraz służący ich zażaleniom, samo zaś zażalenie na tём oparte, że ulepszenie machin stawia w możności chłopca wykonać to, do czego wprzód potrzeba było więcej machin. Ależ te są to skutki wszystkich postępów; do prawdy podobna, że przy wznaalezieniu pługa uprawiający pole rydłem takie same przesyłali próby. Tym, którzy przy użyciu cudownych wynalazków cierpią, można tylko na czas postarać się o wynagrodzenie. Nie jestże to szczególną rzeczą, że Panowie dowodzą przeciwko własnym teoryjom, mówiąc, iż w krajach, żąd pierwey pobieraliśmy nasze zapasy, gdzie nie masz ustaw zbożowych, lecz zboża podostatkim, panuje ubóstwo? Z drugiey strony jest iawne faktum, iż w czasach naszej największey pomyślności, bardzo wiele obcego zboża wprowadzono, n. p. przed 20 laty, kiedy kwarter był po 120 szyl. Ztąd bardzo zacny Pan (Huskison), jeżeli sprzeciwi się wprowadzeniu zboża, nie jest wiernym obrońcą handlu wolnego. Głuszający okrzyk, o ukonczenie narad, nie dozwolił dostrzedz P. Brougham, że rzecz ta przed skonczaniem tego posiedzenia, to jest przed rozwiązaniem Parlamentu musi być zatwierdzoną. Głosował za wnioskiem. (Donosiliśmy

inż, że takowy większością 134 głosów został odrzucony.)

Pewien list kupiecki z Londynu z d. 29. Kwietnia zawiera: Wczoraj były w obiegu zaświadczenia na nowe obligacye długu, na które znaczne poczyniono interesa dla dostawy. Ilosć zaliczeń w tym celu i opisów szczególniey przez bankierów podają na 1 milion funt. szterl. Kapitałisci dyskontowali Rządowi po 3 procentu, podczas gdy prywatnym po 4 a nawet po 5 nie chcieli. Tyle wydano papierów publicznych (Stocks) i przez to i przez nieustanne doniesienie o wielkiej potrzebie pieniędzy spadły ceny tychże o 1/4 procentu. Dochody krajowe są szczupłe. Między innymi znaczny podatek od drukarzów cygu co sześć tygodni wpływający, ostatnią razą aż do trzeciej części spadł, i łatwo całkiem upaść może. Gazety zawierają wprawdzie wiele bankructw, atoli liczba prywatnych układów równie ma być tak znaczną.

Francya.

W d. 3. Maia odprawiono dwie religyjne uroczystości — czwartą i ostatnią powszechną processyą jubileuszową i poświęcenie i założenie kamienia węgielnego do pomnika Ludwika XVI., który na placu między Tuileryami a połami elizeyjskimi ma bydź wystawiony. Naypiękniejsza pogoda sprzyiała tym obrzędom. Kamień węgielny do wspomnionego pomnika przez Arcybiskupa Paryzkiego poświęcony, a przez Króla, który przy tym akcie nie mógł się od łez wstrzymać, założony, ma napis:

Ludovico . Decimo . Sexto .

Regi . Christianissimo .

Impie . Necato .

Anno . 1795 .

Gallia . Moerens .

Posuit .

Regnante . Carolo . X .

Anno . Jubilai .

MDCCCXXVI .

Dla nauki naylepszey metody rolnictwa i uprawy ogrodów ma bydź założony na akcyie instytut agronomiczny. Król kazał w tym celu kupić dobra za milion franków, które połączone będą z dobrami narodowemi. Do tego instytutu przyiętych będzie 300 uczniów. Na korzyść tego instytutu, mianowicie dla zmniejszenia kosztów utrzymania uczniów rzeka się Król na lat 40 iak długo trwać będzie ugoda akcyonaryuszów, dochodu od 400 akcyi, kaźdey po 1200 frank.

Daléy w dobrach na rozkaz Królewski zakupionych, przez wzorowe gospodarstwo mają bydź ponowione doświadczenia, niedawno w Departamentach Jura i Allier przedsiębrane, które do-

statecznie znoszą przesady, że drzewo morwowe i chodowanie jedwabników tylko w południowych Departamentach udawać się może. Tym sposobem jest nadzieia, że Francya uwolnioną będzie od haraczu opłacanego za granicą na zakupienie trzech części jedwabiu w swoich fabrykach zużywanym.

Trzeci plan zamierza ożywić wyroby owych materii wełnianych, na wyrabianie których średnim punktem był Rheims, a które teraz doszły w Anglii bardzo wysokiego stopnia doskonałości. Król kazał w tym celu kupić Angielską trzode owiec rasy Backweelskiej, a towarzystwu, które tego przedsiębiorstwa się podjęło zalecił wyznaczyć potrzebną budowę na ich fabrykę.

Izba Parów słuchała w d. 29. raportu z różnych prośb, między innymi z iedney od 27 bankierów, kupców, i innych mieszkańców Paryża, żądających, aby funduszów kassy umarżających użyć na wykupno 3-, 4 1/2- i 5pCtowych wieczystych dochodów w stosunku do ilości kapitałnej tych gatunków długu stanu. P. Villèle bronił mocno postępowania kassy umarżającej, tylko 3pCtowe wykupującej. Prośba ta stosownie do wniosku Kommissyi, odesłana została do biura zawiadomczego, a wniosek Hrabiego Roy, by ją odesłać do Kommissyi mającej być do budżetu mianowanej, odrzucono. Późem mianowała Izba Kommissyją do rozpoznania projektu do ustawy dotyczącej się nowymu taryfy cła i budowli dla różnych Ministerystw.

Na posiedzeniu Izby Deputowanych z d. 28. Kwietnia zdała sprawę Kommissyia upoważniona do rozpoznania projektu do ustawy względem substytucy, z iednego artykułu prawa pierworodztwa przez Izbę Parów przyjętego. W témże jest wzmianka, że prawo substytucy iżybko w roku 1790 było zniesione. Ustawa ta przez rodziny powszechnie utrzymywana, przeznaczona do wspierania władzy oycowskiej, nie mogła być zachowaną w czasie, kiedy ustawodawstwo właściwie do tego zmierzało, aby zerwać wszystkie węzły władzy oycowskiej. Atoli Monarchie nie mogą stać się na tych samych zasadach co Rzeczypospolite. Te istnieją fermentacją i ruchem, tamte porządkiem i statecznością. Zasada substytucy sprzyja tej stateczności, ponieważ przywiązuje rodzinę do własności. Gdyby teżyż jeszcze nie było, tedy trzebaby onę wprowadzić. W końcu rzekł Zdawca sprawy, że iednogodne zdanie Kommissyi jest za przyjęciem ustawy. Późem Izba uchwaliła jeszcze na tem posiedzeniu naradzić się nad ustawą względem ostatecznego uregulowania rachunków Stanu z roku 1824 i przyjęła takowe 199 głosami przeciwko 77.

Na posiedzeniu teżyż Izby w d. 29. z. m. zdała raporta Kommissyia do prośb wyznaczona. Między innymi był raport z 39 prośb, ściągających się do prawa pierworodztwa, iakoteż do przywrocenia substytucy; większa część tych prośb opatrzoną była mniejszym lub większym szeregiem podpisów. Trzydzieści dwie tych prośb dotyczyły się prawa pierworodztwa; a że prawo to Izba Parów już odrzuciła, przełożyła Kommissyia nie mieć względu na te prośby, co też i uczyniono. Sześć innych mówiły o substytucyach, których przedmiot jest nateraz wzięty pod rozważę Izb obiedwóch, a przeciw któremu protestują. Zdawca sprawy wniosł przestać te prośby Kommissyi upoważnionej szczególniży do osadzenia tego przedmiotu. Przeciw temu wnioskowi mówił P. Castelbajac. Wniósł on, aby względem tych prośb przystąpić do porządku dziennego, to jest, żeby na nie mieć względu. Przypomniał on, że Izba z 1820 względem prośb przeciwko odmianie ustawy wyborów z 1817 równie do porządku dziennego przystąpiła. Zaś właściwą przyczyną jego wniosku jestto, że każda z tych prośb zebrała szereg podpisów. Co znaczy tyle, iakby powiedziano Królowi, iżby nie używał właściwego sobie prawa przekładania ustaw; lub iak gdyby powiedziano Izdom, że są wprawdzie zaprowadzone do naradzania się nad ustawami, lecz nie mogą się naradzać. Wniosek P. Castelbajac doznał rozmaitego oporu, iednakowoż w końcu znaczną więszości głosów został przyjęty.

W d. 1. Maia słuchała Izba Deputowanych raportu Kommissyi mianowanej do rozpoznania budżetu na 1827, a naprzód unniemanych dochodów na rok 1827. P. Berbis, Zdawca sprawy, oświadczył, że Kommissyia z wielką radością powzięła wiadomość o wzroście publicznej pomysłności przez powiększenie się dochodów krajowych, iednakowoż życzy sobie widzieć zmniejszenie w wydatkach publicznych, co nayłatwiży przez ograniczenie i oszczędność w Ministerystwach może być uskuteczniżem.

P. Tharin, Biskup Strasburgski, mianowany nauczycielem młodego Xięcia Bordeaux powracając z Paryża do swojej Dyiecezyi wywrócił się i mocno się potłukł. Jego Oficiał złamał rękę. Przypadek ten zmusił go wrócić się do Paryża.

Monitor zawiera artykuł, zbiżający zasady Prezydenta Ziednoczonych Stanów Ameryki północnej wyrzeczone względem Hayty w jego poselstwie dotyczącem się Posłów na Kongres Panski. Podług tychże zasad Ziednoczone Stany Ameryki północnej nie chcą zezwolić na uznanie niepodległości Hayty, ponieważ ta otrzymała tylko imienną niepodległość od obcego Monarchy, pod warunkiem wyłącznych handlowych

stosunków dla iednego narodu (Francyi), któryto warunek czyni Haytę prawdziwym wazalem osadniczym, i zostawia iey tylko imię niepodległego narodu.

Gwiazda donosi, że Marszałek Marmont w podróży swoiey do Petersburga spotkał się w d. 22. Kwietnia pod Hübnefeld z Xięciem Wellingtonem, w d. 23. obiadował na Dworze Weymarkim, gdzie znajdować się mieli Marszałek Xiąże Wrede i Hrabia Rossyyski Bulgarin; w Berlinie zabawiać miał 4 do 5 dni; koronacya Cesarza Mikołaja odłożoną została na 1. Lipca.

Zjednoczone Niderlandy.

Przypadek, który spotkał Króla, iak wiadomo przy oglądaniu nieskończonych salonów i pokojów w pałacu Królewskim w Bruxelli, był przyezną, iż musiano przedsięwziąć operacyę, która szczęśliwie w d. 27. z. m. udała się. Król przepędził noc spokojnie i dosyć się ma dobrze. Monarcha zamysła niebawem wyiechać do zamku Loo.

Xiąże Fryderyk wyiechał na przegląd woyska. Kommissyia, ustanowiona r. z. do rozdzielenia pieniędzy między uszkodzonych powodzią, złożyła teraz swoje rachunki. Z tych okazuje się, że wpływ czynił 1,668,670 ZR., a za szkody ocenione wynagrodzono blisko $67 \frac{3}{4}$ pCtu.

Arceybiskup Mechliński chory niebezpiecznie. W d. 19. Kwietnia wsiadło na okręty kilka oddziałów woysk przeznaczonych do Jawy.

Niemcy.

Gazeta w Monachium wychodząca pisze pod d. 8. Maia: »Król Jegomość, który od czasu swofego na Tron wstąpienia cały czas nieprzerwanie poświęcał najmożniejszym sprawom, opuścił dzisiaj przed południem przy błogosławieństwie wszystkich wiernych mieszkańców Stolicy tuteyszą rezydencyę, aby w podróży po drugiey stronie Alpów pokrzepił zdrowie swoje. Słychać, iż w połowie przyszłego miesiąca będziemy znowu mieli szczęście oglądać w naszych murach uwielbianego i wielce ukochanego naszego Monarchę.«

Taż sama Gazeta z d. 29. Kwietnia donosi z Wirzburga: »Wychodzące tu pismo: »Przyiaciel Religii« zawiera z Monachium następujący artykuł: »W kilku dniach wyiedzie do Rzymu 18 młodzieży dla kończenia swoich nauk w Kollegium Niemieckim (*Collegium Germanicum*). Słychać także z innych Niemieckich prowincy, że pełna nadziei młodzież ubiega się równie o przyjęcie do tego znakomitego instytutu dla nabycia

tamże uczonego i kościelnego ukształcenia, aby po kilku latach na wzór innych znakomych ukształconych mężów takowe umiejętności ku dobru Kościoła w Niemczech rozkrzewiała.«

Z Frankfurtu donoszą tamedzko *Gazety* z d. 5. Maia: »Baron Anstett, Cesarzsko-Rossyyski taylor Radca, złożył dzisiaj wysokiemu Zgromadzeniowi Związku Niemieckiego listy swoje wierzytelne iako nadzwyczajny Posel i pełnomocny Minister teraz panującego Cesarza Mikołaja I. przy tymże dostojnym Związku Niemieckim na nowo mianowany. Z tego powodu Cesarzsko-Austryjski Posel przyzdujący Baron Münch-Bellinghausen dał obiad dyplomatyczny.

Szwecyia i Norwegia.

Na mocy rezolucyi z d. 21. z. m. rozkazał Król założyć w Krystyanii Norweską wyższą woyskową szkołę i ułożony dla teyże plan potwierdził, podług którego stósownie do planu dla woienney Norweskiey szkoły z d. 19. Wrześ. 1820 z korpusem kadetów krajowych połączona naywyższa klasa dla nauki potrzebnych wiadomości Oficerom inżynieryi i artyleryi, zniesiona, i w mieysce tey osobny instytut naukowy pod tego imieniem został zaprowadzony.

Rossyia.

Gazety Berlińskie donoszą z Petersburga z d. 25. Kwietnia: »Cesarz Jegomość rozkazał, aby Jenerałom i Oficerom korpusu gwardy, za dopełnienie ich obowiązku w zdarzeniu, zaszłem w Grudniu r. z., ustanowiony czas lat 25 dla dostuzenia się orderu woyskowego Sgo Jerzego, rok onym był doliczonym. — P Whitaker mianowany jest Rossyyskim Konzulem w Santos, prowincyi San Bablo w Brazylji. — Właścicielom dóbr w południowych Rossyyskich prowincyach otwierają się pomyslnie widoki do korzystney sprzedaży ich zboża na wyspie Malcie. Roczną sprzedaż na tey wyspie podają na 300,000 czterwertni, którego większą część przywożą z Odessy i Taganrogu. — W Styczniu przybyła do Orenburga z miasta Chiwa przez twierdzę Seroczynowsk, karawana z 200 wielbłądów z 25t balami towarów. Towary te składają się z surowey i przedzoney bawełny, z wyrobów bawełnianych, iedwabnych i półiedwabnych, i miękkich futer, ogótem w wartości 89,967 rubli. Rupey przybyli z karawaną opowiadają, iż w podróży wzdłuż brzegów morza Rspiyskiego napadnięci byli przez rozbojników Kirgisów, którzy część karawanny zrabowali. — Przybyły także do Astrachanu trzy małe karawany; a z Orenburga wyprawiono iedną do Chiwy.